

10.06.2021

Sitowise
Kaupunki & Liikenne, Ekologinen maisemasuunnittelu / Vilja Larjosto
Linnoitustie 6D
02600 Espoo

Helsingin kaupunginmuseon lausunto puistosuunnitelmasta Mustapuron vesienhallintaan välillä Kehä I – Itäväylä

HEL 2021-006505 T 11 03 01

Lausuntopyyntö 27.5.2021

Sitowise on pyytänyt Helsingin kaupunginmuseolta lausuntoa Vartiokylän 45. kaupunginosan, Myllypuron 454. osa-alueen puistosuunnitelmaan Mustapuron vesienhallinnasta välillä Kehä I – Itäväylä. Lausuntoa on pyydetty, koska suunnitelma-alueella sijaitsee muinaismuistolain (295/1965) suojelema kiinteä muinaisjäänös: Tukikohta V:este3 Myllypuro (tunnus muinaisjäänösrekisterissä 1000035474). Muinaisjäänös sijaitsee Myllypuron liikuntapuistossa, Mustapuron itäpuolella, Aiturinpolun ja Myllytontunpolun välisessä maastossa. Alueella on 2007 voimaan tullut asemakaava nro 11420. Kiinteää muinaisjäänöstä ei ole merkitty kaavaan, koska se löydettiin vasta keväällä 2019. Kohteen tutki tuolloin maastossa arkeologi John Lagerstedt.

Puistosuunnitelmassa Myllypuron alueelle, Mustapuron varrelle suunnitellaan tulvatasanteita, jotka kaivettaisiin noin 1–1,3 m nykyistä maastoa alemmas. Tulvatasanteen kohdalta poistetaan puustoa ja luiska maisemoidaan niityksi. Tulvatasanteet on mitoitettu keskimäärin vuosittain toistuvaan sadetulvatilanteeseen, mutta ne ovat pääosan vuodesta kuivia. Lähin tulvatasanteen kaivukohta eli luiskan yläreuna on suunnitelman mukaan viiden metrin päässä kartalle merkitystä muinaisjäänöksen alueesta.

Ensimmäisen maailmansodan linnoitteet

Kiinteä muinaisjäänös V:este3 Myllypuro on ensimmäisen maailmansodan aikaisen piikkilankaesteen jäänös. Pääkaupunkiseutua linnoitettiin 1914–1918, koska Katajanokalla ja Kruunuvuoren selällä sijaitsi tuolloin Venäjän Itämeren laivaston sotasatama. Se suojattiin piirityk-

10.06.2021

sen varalta rakentamalla Helsingin ympärille kolme peräkkäistä maarintaman linnoitettua puolustuslinjaa. Ne muodostuivat tykkipattereista sekä maastoa hallitseville kukkuloille rakennetuista taisteluhautoista, tuiasemista ja suojista ja niiden eteen rakennetuista piikkilankaesteistä. Sodan päätyttyä maarintaman linnoitteet hylättiin ja niistä poistettiin puiset ja teräksiset tukirakenteet. Piikkilankaesteistä poistettiin piikkilanka sekä yleensä puiset tolpat, joihin piikkilanka oli kiinnitetty.

Yksittäiset piikkilankaesteet saattoivat olla kilometrien pituisia. Niiden leveys oli 7–10 metriä. Este sijoitettiin matalaan kaivantoon, joka oli suojattu edestä 1–2 metriä korkealla vallilla, joka loiveni vihollisen suuntaan. Kaivannon takareunan syvyys oli puolustajan puolella noin 0,2 metriä. Kaivannon tarkoitus oli suojata piikkilankaeste niin, ettei vihollinen havaitse sitä tähystäessään. Piikkilanka oli kiinnitetty puisiin tolppiin, jotka olivat vähintään metrin korkuisia. Tolppia on ollut kaivannoissa yleensä 5–7 riviä.

Myllypuron piikkilankaeste

Puistosuunnitelma-alueella sijaitsevassa esteessä on säilynyt sen länsi- ja luoteispuolella olevaa suojavallia 72 metriä. Osa esteestä on tuhoutunut metroradan ja Kehä I:n rakennustöissä. Suurin osa esteestä on sijainnut Kehä I:n pohjoispuolella, mutta siellä siitä ei ole säilynyt jälkiä maastossa. Valli kääntyy säilyneen osansa keskikohdassa noin 60 astetta. Vallin länsireuna loivenee ympäröivään maastoon mutta sen idän puoleinen sisäreuna on jyrkkä ja 0,8–1,0 metriä korkea. Vallin itäpuolella olevassa kaivannossa on havaittavissa ainakin 15 puista esteen tolppaa, joista on maanpinnalla näkyvissä niiden yläosaa noin 20 cm. Tolppien halkaisijat ovat 15–20 cm. Suojavallin länsireuna on epämääräinen ja muinaisjäännöksen raja on suuntaa antava. Esteen kaakkoispuolella olevalla matalalla mäellä saattaa olla maan alla säilyneitä linnoitteita.

Helsingin kaupunginmuseon kanta

Ensimmäisen maailmansodan linnoitteet ovat Museoviraston tekemän päätöksen perusteella kiinteitä muinaisjäännöksiä. Muinaismuistolain 1. §:ssä todetaan: ”Kiinteät muinaisjäännökset ovat rauhoitettuja muistoina Suomen aikaisemmasta asutuksesta ja historiasta. Ilman tämän lain nojalla annettua lupaa on kiinteän muinaisjäännöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen kielletty.” Puistosuunnitelmassa esitetty tulvatasanteen kivityö kohdistuu mahdollisesti kiinteään muinaisjäännökseen tai ainakin sen välittömään läheisyyteen.

10.06.2021

Ensimmäisen maailmansodan aikaiset piikkilankaesteet, joissa esteen tolppien jäännöksiä on vielä paikoillaan, ovat Suomessa erittäin harvinaisia. Tällaisessa kunnossa olevia esteitä on Helsingissä jäljellä vain muutama ja Myllypuron kohde V:este3 on Helsingin alueella parhaiten säilynyt kokonaisuus

Helsingin kaupunginmuseo toteaa, että paikalla on järjestettävä maastokatselmus, jossa määritetään muinaisjäännöksen tarkka sijainti ja selvitetään voidaanko tulvatasanne rakentaa siten, ettei muinaisjäännöksen säilyvyys vaarannu. Katselmukseen osallistuu Helsingin kaupunginmuseon edustaja yhdessä hankkeen suunnittelijoiden ja maanomistajan kanssa. Katselmuksesta laaditaan muistio. Katselmuksen perusteella päätetään puistosuunnitelman jatkotoimenpiteistä.

Lisätiedot

John Lagerstedt, tutkija, puhelin: 310 28328
john.lagerstedt(a)hel.fi

Kulttuuriympäristötiimi, kulttuuriympäristöpäällikkö

Tiedoksi

Museovirasto

Helsingin kaupunki
Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala
Kulttuuripalvelukokonaisuus
Kaupunginmuseo
Kulttuuriperintöyksikkö
Kulttuuriympäristötiimi,
kulttuuriympäristöpäällikkö

4 (4)

10.06.2021

Johanna Björkman
ts. kulttuuriympäristöpäällikkö

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.

Postiosoite
PL 17401
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kulttuurijavapaa-aika@hel.fi

Käyntiosoite
Aleksanterinkatu 16
Helsinki 17

Puhelin
+358 9 310 1060
Faksi
+358 9 310 36664

Y-tunnus
0201256-6

Tilinro
fi0680001200062637
Alv.nro
fi02012566